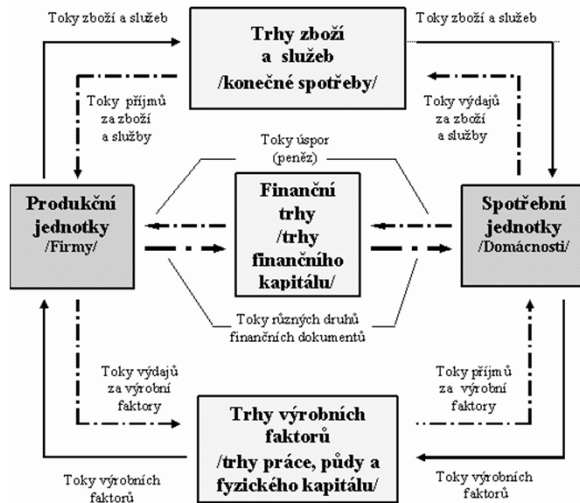

Ekonomie pro pedagogy

MAKROEKONOMIE

- zabývá se fungováním velkých celků (ČR, EU, NAFTA, ...)
- sleduje tzv. národohospodářské agregáty:
  - velikost celkového produktu (HDP, HNP zpravidla za 1 rok)
  - úroveň a dynamika cen
  - míra inflace
  - míra nezaměstnanosti
  - stupeň zapojení ekonomiky do světového hospodářství

Makroekonomie

Makroekonomie

Investice:

- hrubé investice I_g - hodnota všech vyrobených statků, které nejsou určeny ke spotřebě, ale slouží k další produkci
- obnovovací investice I_r - reinvestice, nahrazení opotřebovaných investic
- čisté investice I_n - zvýšení produktivního zařízení ($I_n = I_g - I_r$)
- předpoklad: všechny úspory se přemění na investice ($S = I_g$)
platí: $Y = C + I_g$

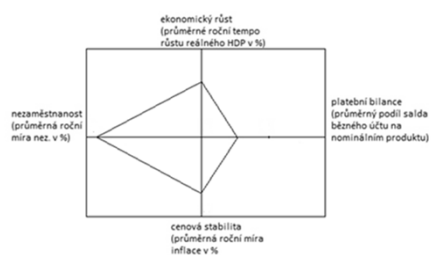
MAKROEKONOMICKÉ CÍLE

- **výkonnost ekonomiky** (hospodářský růst)
- **zaměstnanost** (plná zaměstnanost)
- **cenová stabilita**
- **zahraniční obchod** (vyrovnaná platební bilance)
- omezení deficitu vládního rozpočtu
- minimalizace státního dluhu

Makroekonomické cíle

4 rozhodující makroekonomické veličiny:

- produkt
  - míra nezaměstnanosti
  - míra inflace
  - bilance zahraničního obchodu
- provázanost makroekonomických cílů
- **magický čtyřúhelník** (N. Kaldor)

PRODUKT

- produkt (množství výrobků a služeb), který byl v ekonomice vytvořen za 1 rok
  - **Nominální (běžný) produkt** - ceny produkce jsou vyjádřeny v běžných tržních cenách každého roku
  - **Reálný produkt** - ceny produkce jsou vyjádřeny v cenách výchozího roku, tzn. ve stálých cenách

$$\text{Reálný HDP} = \frac{\text{Nominální HDP}}{\text{deflátor}}$$

- **Potenciální produkt** - produkt hospodářství, kterého by se dosáhlo při úplném využití výrobních faktorů

Produkt

- **HRUBÝ NÁRODNÍ PRODUKT (GNP)**
  - je celková peněžní hodnota finálních statků a služeb vyrobených během určitého období **občany a podniky dané země** v tuzemsku i v zahraničí
- **ČISTÝ NÁRODNÍ PRODUKT (NNP)**
- **HRUBÝ DOMÁCÍ PRODUKT (GDP)**
  - je celková peněžní hodnota finálních statků a služeb vyrobených během určitého období **na území daného státu** ať již tuzemskými občany a podniky nebo zahraničními subjekty
- **ČISTÝ DOMÁCÍ PRODUKT (NDP)**
- **ČISTÝ EKONOMICKÝ BLAHOBYT (NEW)**
- **INDEX LIDSKÉHO ROZVOJE (HDI)**

Produkt - metody výpočtu

- Produkční metoda
  - součet hodnot přidaných zpracováním (v jednotlivých výrobních etapách)
- Výdajová metoda (výrobní přístup)
  - firmy, trh výrobků a služeb
  - **HDP = C** (výdaje domácností na spotřebu) + **I** (investice) + **G** (vládní výdaje) + **X** (čistý export)
- Důchodová metoda (důchodový přístup - tok důchodů)
  - domácnosti, trh výrobních faktorů
  - **HNP = NI** (národní důchod) + **nepřímé daně** + **obnovovací investice**

Ekonomický růst

- každá ekonomika se snaží, aby její reálný Y stále rostl
- => rozdíl mezi dvěma po sobě jdoucími obdobími > 0

Rozdíl:
$$Y = Y_t - Y_{t-1} > 0$$

Koeficient růstu:
$$r = \frac{Y_t}{Y_{t-1}} * 100 \%$$

Tempo růstu:
$$r = \frac{Y_t - Y_{t-1}}{Y_{t-1}} * 100 \%$$

Ekonomická síla a úroveň

Ekonomická síla

- ▶ absolutní objem finálních výrobků a služeb, který se v ekonomice vyprodukuje za určitou dobu (zpravidla 1 rok)
- ▶ vyjadřuje se nejčastěji vytvořeným HDP / rok

Ekonomická úroveň

Ekonomická úroveň R:

$$R = \frac{HDP}{n}$$

kde n – počet obyvatel země

NEZAMĚŠTNANOST

- zaměstnaní = obyvatelstvo, které má placené zaměstnání, nebo sebezaměstnání
- nezaměstnaní = nemají placené zaměstnání ani sebezaměstnání, práci aktivně hledají a jsou ochotni během určité doby nastoupit do práce (schopnost a ochota)

=> **ekonomicky aktivní obyvatelstvo - pracovní síla dané země**

- ostatní = studenti, penzisté, invalidé, ženy v domácnosti

=> **ekonomicky neaktivní obyvatelstvo**

- míra nezaměstnanosti = poměr nezaměstnaných k celkovému počtu ekonomicky aktivního obyvatelstva

$$u = \frac{U}{L + U} \cdot 100$$

kde:

u ... míra nezaměstnanosti

L ... zaměstnaní

U ... nezaměstnaní

$L+U$ ekonomicky aktivní (zaměstnaní+nezaměstnaní)

Typy nezaměstnanosti

- frikční (fluktuace)
- strukturální (nesoulad mezi nabídkou a poptávkou po pracovnících, povolání)
- cyklická (vazba na hospodářský cyklus)

- krátkodobá X dlouhodobá
- dobrovolná X nedobrovolná

Politika zaměstnanosti

- pasivní politika (dávky v nezaměstnanosti)
- aktivní politika

Ekonomické a sociální důsledky

- ekonomická sféra

=> OKUNŮV ZÁKON říká, že na každá 2 %, o něž GNP poklesne vzhledem k potenciálnímu produktu, se míra nezaměstnanosti zvýší o 1 %
(vztah mezi produktem a mírou nezaměstnanosti)

- sociální dopad

INFLACE

- míra inflace = míra změny cenové hladiny
- k inflaci dochází, roste-li celková cenová hladina
- cenová hladina = průměrná úroveň cen souboru statků v běžném období v porovnání s cenami základního období

$$P'_t = \frac{P_t - P_{t-1}}{P_t} \cdot 100$$

P'_t je míra inflace
 P_t je cenová hladina v roce t
 P_{t-1} je cenová hladina v roce $t-1$

Index spotřebitelských cen (CPI)

Index cen výrobců (PPI)

Deflátor HDP (příp. HNP)

Typy inflace

- mírná inflace (plíživá) X pádivá inflace (cválající) X hyperinflace
- zjevná inflace X potlačená X skrytá inflace
- nevyrovnaná X vyrovnaná inflace
- deflace - pokles cenové hladiny, opak inflace
- desinflace - pokles míry inflace (klesající přírůstek)

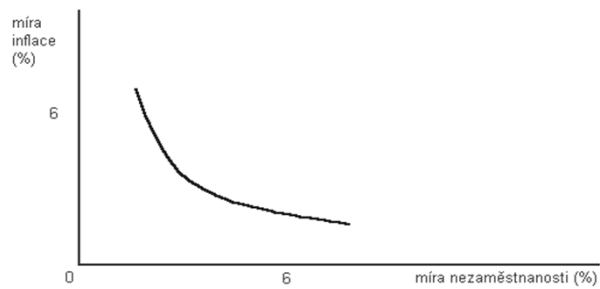
Inflace tažená poptávkou

Inflace tlačená náklady

Phillipsova křivka

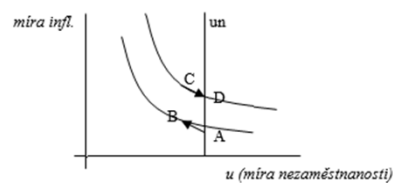
- vztah mezi inflací a nezaměstnaností

Obr. 8 Phillipsova křivka (USA 1960-1969)

Phillipsova křivka

- substituční teorie inflace
- zkoumá vztah inflace (změň cenové hladiny) a míry nezaměstnaností
- studie A. W. Phillipse (Nový Zéland) - údaje o nezaměstnanosti a nominálních mzdách v Británii (více než 100 let)
- v krátkém období existuje inverzní vztah mezi inflací a nezaměstnaností

PLATEBNÍ BILANCE

- vyjadřuje peněžní hodnotu všech ekonomických transakcí mezi danou zemí a ostatními zeměmi v průběhu daného období (zpravidla 1 rok)
  - vývoz a dovoz statků a služeb, pohyb investičních zdrojů, darů, přesun peněžních prostředků, příp. zlata
  - kreditní a debetní položky
-
- ▶ Kreditní položka - za takovou položku se považuje transakce, která vede k přísunu peněžních prostředků do země
  - ▶ Debetní položka - taková transakce, která vede k odsunu peněžních prostředků ze země do okolního světa

Platební bilance - části

dle ČNB:

- ▶ **Běžný účet**
  - ▶ Obchodní bilance
  - ▶ Bilance služeb
  - ▶ Bilance výnosů
  - ▶ Běžné převody transferů

- ▶ **Kapitálový účet**
- ▶ **Finanční účet**
  - ▶ Přímé investice
  - ▶ Portfoliové investice
  - ▶ Ostatní investice
- ▶ **Saldo chyb a opomenutí**
- ▶ **Změna devizových rezerv**

Platební bilance

Obchodní bilance

- je rozhodující položkou běžného účtu platební bilance
- pohyb statků a služeb ze země do země
- vývozy - dovozy = čisté vývozy (= saldo obchodní bilance)

Platební bilance

- platební bilance jako celek vykazuje NULOVÝ závěrečný zůstatek (co se koupí, se musí zaplatit nebo zadlužit)
- rozbor jednotlivých finančních toků => přebytek nebo deficit platební bilance

Vnější měnová politika

- politika země vůči ostatním zemím v rámci mezinárodního obchodu (liberální, protekcionistický)
- cílem je **dlouhodobě vyrovnaná platební bilance** (dostatečná zaměstnanost a příznivá cenová hladina) a **regulace měnového kurzu** (ovlivňuje platební bilanci)

Nástroje vnější měnové politiky:

- ▶ tržně orientované nástroje (intervence na měnových trzích, opatření monetární a fiskální politiky)
- ▶ přímé administrativní opatření (cla, kvóty, neviditelné překážky dovozu)

NÁSTROJE HOSPODÁŘSKÉ POLITIKY

- Monetární (měnová) politika
- Fiskální (rozpočtová) politika
- Důchodová (stabilizační) politika
- Zahraničně obchodní politika

MONETÁRNÍ POLITIKA

- prováděna centrální bankou (ČNB)
- zabezpečení cenové stability (Ústava čl. 98)
- emise bankovek (monopol)
- dohlíží nad bankovním sektorem

Peníze

- peníze jsou všeobecný prostředek směny (všeobecný ekvivalent)

Vývoj peněz:

- komoditní peníze => barterová směna
- pravé X nepravé peníze
- pravé = plnohodnotné (zlaté a stříbrné)
neplnohodnotné
- nepravé = papírové peníze (bankovky a státopvky)

bankovní peníze (bezhotovostní peníze) - zápisy na bankovních účtech

- peněžní agregáty (M1, M2, L)

Poptávka po penězích + motiv držby

- ▶ množství peněz v držbě jednotlivých ekonomických subjektů
- ▶ motiv držby
  - ▶ prostředek směny
  - ▶ zúčtovací jednotka
  - ▶ uchovatel hodnot
- ▶ hlavním motivem, proč člověk drží peníze v hotovosti a ztrácí úrok, je možnost disponovat s penězi okamžitě (likvidita)
- ▶ nabídka peněz je dána tvorbou peněz a je záležitostí státu a centrální banky

Rovnováha na peněžním trhu

- ▶ kvantitativní teorie peněz (Fisherova rovnice směny)

$$Q * P = M * V$$

Q = reálný HDP

P = cenová hladina => Q * P = nominální HDP

M = množství peněz v oběhu

V = rychlost oběhu peněz

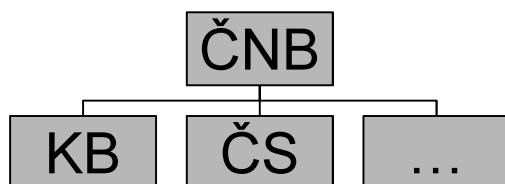
pokud M roste stejně rychle jako nominální HDP / V = cenová hladina je stabilní

Bankovní systém

- ▶ souhrn (soustava) všech bank a vztahů mezi nimi v dané zemi
- ▶ typy bankovních systémů
  - ▶ jednostupňový (neexistence centrální banky)
  - ▶ dvoustupňový (centrální banka a komerční/obchodní banky)
- dvoustupňové systémy zaváděny od 2. pol. 17. stol.

Dvoustupňová bankovní soustava

- ▶ Centrální (cedulová, emisní) banka - většinou státní, ale na státu nezávislá
- ▶ Obchodní banky (univerzální, realitní, investiční, ...)

- Česká národní banka je nezávislá na vládě
- vrcholným orgánem je sedmičlenná bankovní rada v čele s guvernérem (Jiří Rusnok)

Tvorba peněz komerčními bankami

- akumulace vkladů (pasiva) => aktivní obchody
=> rezervy
- cyklický proces
- multiplikovaná expanze bankovních depozit
- multiplikátor peněžní nabídky v systému tzv. částečných rezerv při zapůjčování na rezervy neurčených částí depozit

$$\text{nové peníze} = \text{vklad} \times \frac{1}{\text{povinné rezervy}}$$

Tvorba peněz komerčními bankami

	Vklad	Nová půjčka	Rezerva	<u>Aktiva</u>	<u>Pasiva</u>
1. banka	1 000	900	100	- rezervy	- vklady
2. banka	900	810	90	- půjčky	
3. banka	810	729	81	- dluhopisy	
...	729	656	73	10 000	10 000
...	656	590	66		
...	590	531	59		
...					
	10 000				

$$= \frac{1}{0,1} * 1000 = \underline{10000} = \text{půjčky } 9000 + \text{rezervy } 1000$$

Prvotní vklad 1 000 uvolnil do oběhu 10 000 peněžních jednotek.

Tvorba peněz komerčními bankami

- ▶ banka vytváří peníze „z ničeho“, banky jsou fakticky nesolventní (nemohou v daný okamžik dostát všem svým závazkům), v každém okamžiku „banky jsou již zbankrotované“ (M. Rothbard)
- ▶ způsobování velké nestability finančních zásob, větší zadlužování systému (N. Johannisová)
- ▶ „run na banky“ - krach bankovního systému

Cíle centrální banky

- ▶ základním cílem je **péče o zdravý měnový vývoj** (stabilitu měny):
  - ▶ vnitřní stabilita měny - stabilita cen v tuzemské měně a její úroveň (míra inflace)
  - ▶ vnější stabilita měny - vývoj měnového kurzu dané měny k zahraničním měnám
- ▶ **plynulý hospodářský růst**
- ▶ **plná zaměstnanost**
- ▶ **optimální nabídka peněz** (množství peněz)
- ▶ **přiměřené úrokové sazby**

Funkce centrální banky

- ▶ **emise hotovostního oběživa**
- ▶ **banka pro ostatní banky**
- ▶ **provádění měnové politiky**
- ▶ **funkce banky státu**
- ▶ **uděluje a odebírá bankovní licence, vykonává bankovní dozor, provádí bankovní regulace**
- ▶ **zastupuje zemi v mezinárodních finančních a měnových institucích**

Typy monetární politiky

- ▶ politika centrální banky
- ▶ **EXPANZIVNÍ**
  - ▶ pro oživení ekonomiky
  - ▶ v období recese
  - ▶ zvyšování nabídky peněz
- ▶ **RESTRIKTIVNÍ**
  - ▶ utlumení ekonomiky
  - ▶ v období expanze
  - ▶ omezení nabídky peněz

Monetární politika

- politika Stop - Go
- kritika zásahů, tzv. efekt zpoždění
- očekávání
  - **adaptivní** (co se stane v budoucnosti na základě minulých zkušeností)
  - **racionální** (hypotéza - ekonomické subjekty využívají všechny dostupné informace)
    - => správná racionální očekávání a predikce budoucího vývoje
    - = dlouhodobá Phillipsova křivka

Nástroje měnové politiky (CB)

- přímé nástroje měnové politiky
(administrativní)
- nepřímé nástroje měnové politiky
(politika povinných minimálních rezerv)
(operace na volném trhu)
(diskontní politika)

Přímé nástroje měnové politiky

- ▶ **Pravidla likvidity**
  - závazné relace mezi určitými položkami pasiv a aktiv banky
- ▶ **Úvěrové kontingenty**
  - úvěrové kontingenty předepisují v absolutním vyjádření maximální objem úvěrů
- ▶ **Úrokové limity**
  - úrokové limity předepisují maximální úrokové sazby z úvěrů
- ▶ **Administrativní nástroje**

Nepřímé nástroje měnové politiky

▶ Diskontní sazba

- sazba, za kterou centrální banka půjčuje bankám některé úvěry

▶ Úvěry centrální banky

- úvěry, které centrální banka poskytuje bankám
- liší se technikou poskytování, splatností, úrokovou sazbou a účelem
- lombardní sazba - úrok na půjčku u centrální banky, která je zajištěna zástavou CP

Diskontní politika ovlivňuje úvěrové možnosti komerčních bank!

Nepřímé nástroje měnové politiky

▶ Operace na peněžním (volném) trhu

- spočívají v obchodech s cennými papíry mezi centrální bankou a obchodními bankami
- REPO-operace

▶ Povinné minimální rezervy

- prostředky, které banky musí udržovat jako svůj neúročný vklad u centrální banky

▶ Konverze a swapy cizích měn

- nákup a prodej cizích měn za měnu tuzemskou, termínovaný prodej za předem stanovený měnový kurz

Měnová politika

- ▶ kvantitativní uvolňování („peníze z vrtulníků“ - Friedman)
- ▶ kapitálová přiměřenost bank (poměr kapitálu a rizikových aktiv)
- ▶ měnová politika prováděna EU (ECB) - EURO

Úroky a úročení

- ▶ úrok = částka placená dlužníkem věřiteli jako odměna za půjčení peněz (cena zapůjčených peněz)
- ▶ starověk (antika), středověk - nemorálnost úroků (Aristoteles, Akvinský)
- ▶ náhrada za odložení spotřeby do budoucna (Böhm-Bawerk)

Úroky a úročení

- ▶ výše úroku je dána:
  - ▶ velikostí vkladu (jistiny) - K_0
  - ▶ velikostí úrokové sazby - i (%) = $i r$ při p.a.
(úroková sazba je podílem úroku na jistině - cena peněz)
    - ▶ úroková sazba v % za rok - per annum (p.a.)
    - ▶ pololetí - per semestrum (p.s.)
    - ▶ čtvrtletí - per quante (p.q.)
    - ▶ měsíční - per mensem (p.m.)
 (př.: 12% p.a. = 6% p.s. = 3% p.q. = 1% p.m.)
  - ▶ úrokovacím obdobím = n

Úroky a úročení

Typy úročení:

- ▶ jednoduché úročení - výše úroků se počítá z původní jistiny
- ▶ složené úročení - úrok se připisuje k jistině a spolu s ní se dále úročí
- ▶ smíšené úročení - kombinace jednoduchého a složeného úročení

- ▶ dekurzivní a anticipativní úročení

Úroky a úročení

Jednoduché úročení

$$U = ir * K_0 * n$$

- ▶ $U = (ir \text{ v } \% / 100) * K_0 * n = (ir * K_0 * n) / 100$
- ▶ $U = ir \text{ (desetinné číslo)} * K_0 * n$
- ▶ n (za jeden kalendářní rok při p.a.) 360/360
(německá uzance 30E/360)
- ▶ $U = ir * K_0 * (180/360)$ - za půl roku při p.a.

Výsledný kapitál

$$K_n = K_0 + U_n$$

- ▶ U_n = úrok po zdanění

Úroky a úročení

Složené úročení

Výsledný kapitál na konci n-tého roku:

- ▶ $K_n = K_0 * (1+ir)^n$ před zdaněním
- ▶ $K_n = K_0 * (1 + (1 - \text{daň}) * ir)^n$ po zdanění

FISKÁLNÍ POLITIKA

- ▶ soubor postupů a nástrojů pomocí nichž vláda ovlivňuje chod ekonomiky
- ▶ fiscus = košík
- ▶ souvisí se státními zásahy do ekonomiky z důvodu existence „tržních selhání“
- ▶ hlavní cíle
  - ▶ podpora ekonomického růstu
  - ▶ utlumení výkyvů ekonomiky (hospodářského růstu)
  - ▶ zmírnění inflace

Fiskální politika

- ▶ předmětem fiskální politiky jsou VEŘEJNÉ FINANCE
- ▶ finanční vztahy a operace probíhající mezi orgány a institucemi veřejné správy na jedné straně a spotřebiteli, firmami, nestátními organizacemi na straně druhé
- ▶ soustava veřejných rozpočtů
  - ▶ státní rozpočet
  - ▶ municipální
  - ▶ státní fondy
  - ▶ rozpočty státních podniků

Státní rozpočet

- ▶ centralizovaný peněžní fond
- ▶ podoba bilance
- ▶ příjmová a výdajová stránka
- ▶ schvaluje jej Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR na návrh vlády
- ▶ Zákon č. 457/2016 Sb. o státním rozpočtu ČR na rok 2017
- ▶ funkce státního rozpočtu:
  - ▶ stabilizační
  - ▶ (re)distribuční
  - ▶ alokační

Struktura rozpočtu

Příjmy a výdaje rozčleněny do tzv. kapitol.

Kapitoly:

- ▶ vláda (ministerstva)
- ▶ Kancelář prezidenta, Parlament, Ústavní soud, NKÚ, Kancelář Veřejného ochránce práv
- ▶ samostatné instituce (např. ČSÚ, AV ČR)
- ▶ specifické kapitoly (státní dluh, operace státních finančních aktiv)

Rozpočtové příjmy

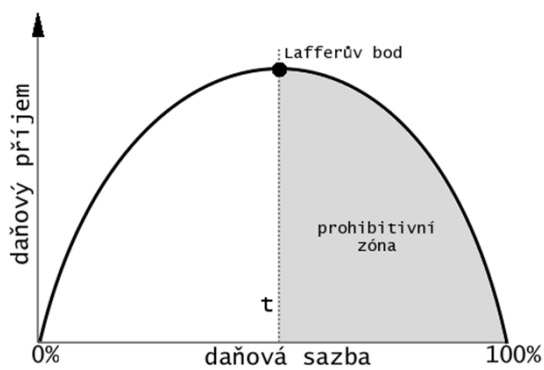
Nenávratné

- ▶ daňové (přímé, nepřímé) => daňový systém
- ▶ nedaňové (platby soc. pojištění, soudní poplatky)
- ▶ kapitálové (prodej půdy, koncesí, akcií)

Návratné

- ▶ emise dluhopisů
- ▶ bankovní úvěry

Lafferova křivka

Lafferova křivka

Rozpočtové výdaje

- ▶ transferové platby domácnostem
  - ▶ vládní nákupy
  - ▶ transferové platby podnikům (subvence)
  - ▶ vyplacený úrok z veřejného dluhu
-
- ▶ **MANDATORNÍ VÝDAJE**
(*QUASI MANDATORNÍ VÝDAJE*)
  - ▶ **NEMANDATORNÍ** (*ostatní*)

Saldo rozpočtu

dle vzájemného vztahu příjmů a výdajů můžeme státní rozpočet označit jako:

- ▶ přebytkový - aktivní saldo
  - ▶ vyrovnaný
  - ▶ deficitní - pasivní saldo
-
- ▶ rozpočtový deficit je financován výpůjčkami (dluhopisy)
  - ▶ veřejný dluh - celkový dluh

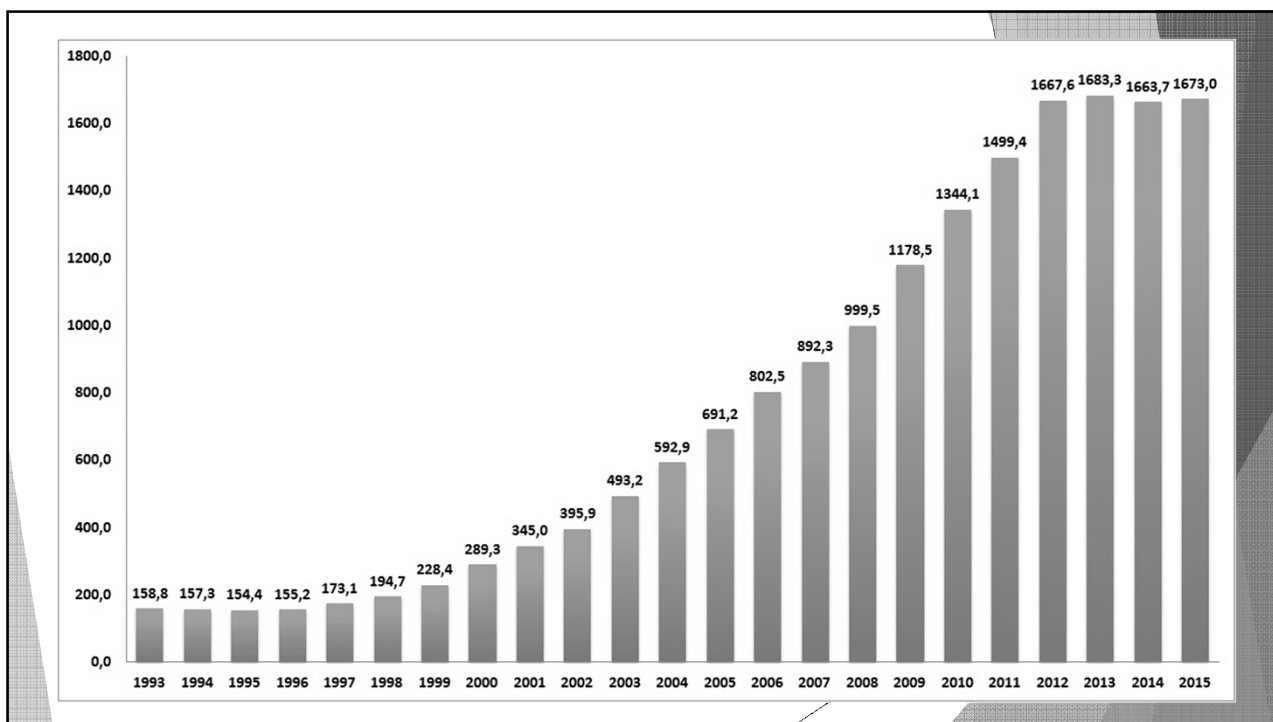
Saldo rozpočtu

Státní rozpočet České republiky od roku 2009 (miliardy Kč)									
Rok	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Plánované příjmy	1 114,00	1 022,00	1 044,00	1 084,70	1 080,76	1 099,31	1 118,46	1 181,00	1 249,27
Plánované výdaje	1 152,10	1 185,00	1 179,00	1 189,70	1 180,76	1 211,31	1 218,46	1 251,00	1 309,27
Plánovaná bilance	-38,10	-163,00	-135,00	-105,00	-100,00	-112,00	-100,00	-70,00	-60,00
Rok	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Skutečné příjmy	974,80	1 000,38	1 012,76	1 051,39	1 091,86	1 133,82	1 234,52	1 281,62	
Skutečné výdaje	1 167,00	1 156,79	1 155,53	1 152,39	1 173,13	1 211,60	1 297,32	1 219,84	
Skutečná bilance	-192,20	-156,41	-142,77	-101,00	-81,27	-77,78	-62,80	61,78	

Možnosti vlády vypořádat deficit

- ▶ *zvýšení daní*
- ▶ *emise obligací*
- ▶ *monetizace*
- ▶ *půjčky ze zahraničí*
- ▶ *rozprodej státního majetku*

Rozpočtový deficit je pak hlavním zdrojem tzv. STÁTNÍHO DLUHU.

Státní bankrot

- ▶ platební neschopnost země
- ▶ důsledky - devalvace měny, utlumení vládních výdajů, „bankovní prázdniny“

Státní bankroty v novodobých dějinách:

- ▶ ČR (1953)
- ▶ Rusko (1998)
- ▶ Argentina (2002)
- ▶ Řecko (2015)

Fiskální politika

- ▶ kontrola hospodaření
  - ▶ Ministerstvo financí České republiky
  - ▶ Nejvyšší kontrolní úřad

- ▶ státní závěrečný účet
  - ▶ je dokument vypracovaný ministerstvem financí, který každoročně schvaluje parlament na konci fiskálního období
  - ▶ jeho součástí jsou zejména údaje o celkovém hospodaření státního rozpočtu pro daný rok

Cíle a nástroje fiskální politiky

- ▶ expanzivní - snížení čistých daní, zvýšení vládních výdajů
  - ▶ restriktivní - zvýšení čistých daní, snížení vládních výdajů
- (hypotéza o vazbě typu fiskální politiky na politický cyklus - před volbami, po volbách)

Nástroje fiskální politiky

- záměrná opatření (diskrétní)
  - jednorázová rozhodnutí (daňová sazba, struktura výdajů, ...)
- vestavěné (automatické) stabilizátory
  - např. progresivní daň z příjmů, pojištění v nezaměstnanosti, státní výkup zemědělských přebytků, subvence k cenám zemědělské produkce

Důsledky fiskální politiky

- ▶ monetizace rozpočtového deficitu (růst peněžní zásoby)
- ▶ časová zpoždění
- ▶ efekt vytěsňování (vytlačování)
růst produktu v důsledku fiskální expanze - část výdajů je vytěsněna
růstem úrokové sazby
- ▶ rostoucí veřejný dluh

DŮCHODOVÁ POLITIKA

- ▶ ovlivňování mezd, cen některých druhů zboží, opatření v oblasti sociální politiky, atd.
- ▶ regulace mezd (minimální mzda, tarify)
- ▶ regulace cen (cenové stropy)
- ▶ zásahy státu do sociální oblasti (sociální zabezpečení)

Důchodové pojištění:

- ▶ starobní důchody - průběžný systém financování (pay-go)
  - ▶ dostatek platících osob
  - ▶ pokud NE - nefunkčnost systému - nutnost reformy
- => **parametrické změny X systémové změny**

ZAHRANIČNĚ OBCHODNÍ POLITIKA

- ▶ mezinárodní obchod je směna zboží či služeb v rámci světového hospodářství
- ▶ míra zapojení (podíl vývozu a dovozu)
=> otevřenost vs. uzavřenost ekonomiky (autarkní ekonomika)
- ▶ teorie absolutních a komparativních výhod
- ▶ typy mezinárodního obchodu
  - ▶ bilaterální
  - ▶ trilaterální
  - ▶ multilaterální

Nástroje zahraničně obchodní politiky

- ▶ Přímé nástroje
  - ▶ kvóty
  - ▶ celní tarify
  - ▶ vývozní subvence
  - ▶ překážky dovozu
- ▶ Nepřímé nástroje
  - ▶ intervence centrální banky na devizových trzích (devalvace, revalvace)

Cíle zahraničně obchodní politiky

- ▶ aktivní obchodní bilance (dlouhodobé udržování aktivního salda)
- ▶ vede k apreciaci (opakem depreciae)
- ▶ pro dlouhodobou udržitelnost nutnost intervencí (ČNB, protekcionismus, vývozní subvence)

Protekcionismus

- ▶ jakékoliv opatření přijaté danou zemí k ochraně domácích odvětví před dovozy
- ▶ diskriminační stereotypy
- ▶ formy protekcionismu - cla, dovozní kvóty, mimocelní bariéry

Zahraničně obchodní politika ČR

- ▶ před rokem 1989 silná vazba na RVHP (centrální plánování)
- ▶ poté vazba na ES (EU) => nárůst objemu ZOP

- ▶ vstup ČR do EU => součást jednotného vnitřního trhu EU => převzetí celního sazebníku EU => růst mezinárodního obchodu
- ▶ v současnosti kladné saldo obchodní bilance